

دکتر بهزاد نجفی

.....
کارشناس امور دارویی

حقوقی دارند، آن‌ها را از این زاویه موشکافی کرده و راه حل ارایه دهند.

به همین دلیل برای شروع سرفصلی تحت عنوان «مشاوره حقوقی» سؤال و جواب مبتلا به داروسازان و پزشکان را برایمان ارسال کرده‌اند که همراه با مقدمه خود ایشان از این پس در رازی چاپ خواهیم کرد.

از همکاران گرامی و مخاطبین محترم رازی انتظار داریم که سؤالات خود را در این زمینه برایمان ارسال کنند تا با در میان گذاشتن سؤالات

■ پیش‌گفتار

آقای دکتر بهزاد نجفی که تا کنون مطالب متعدد و متعددی را برای رازی ارسال کرده‌اند و در نشریه چاپ شده و در آینده نیز چاپ خواهد شد، علاوه بر این که داروسازی خوانده‌اند، حقوق نیز خوانده‌اند. ضمناً ایشان هم در مرکز بهداشت میانه مشغول به کار هستند و هم داروخانه دارند. تمامی این مسایل باعث شده که مشکلات پزشکان و داروسازان در رابطه با قوانین و مقررات مربوط به امور پزشکی و دارویی را بشناسند و با آشنایی که به مسایل

با آقای دکتر بهزاد نجفی، پاسخ ایشان را همراه با سؤال مربوطه در همین سرفصل منتشر نماییم. ضمن تشكر و قدردانی از لطف و محبت آقای دکتر بهزاد نجفی به همکاران خودشان و نشریه رازی با هم مطلب ایشان را مرور کرده و امیدواریم که راهگشا باشد.

«سردبیر»

■ مقدمه

پیاده نمودن اصول قوانین و اخلاقی در این رابطه را مدنظر قرار می‌دهد. و یک علم اجتماعی است که راه حل‌هایی برای تضادهای اخلاقی بیان می‌کند که برخاسته از علم پزشکی است. می‌دانیم که احیای ارزش‌های اصیل اخلاقی شرط لازم و ضروری برای حاکمیت بخشیدن به اسلام در جامعه است و ارزش‌های اخلاقی معیارهایی هستند که خوب یا بد، درست یا نادرست، منصفانه یا غیرمنصفانه بودن رفتار یا تصمیم را محک می‌زنند. بنابراین تعریف اخلاق عبارت است از «الهامت و جدائی که آن نیرویی غیر از عقل و عاطفه است. نیرویی است که از درون به انسان تکلیف می‌کند و باید و نباید را تعیین می‌نماید». بنابراین کار اخلاقی کاری است که از وجود الهام گرفته باشد. به قول کانت فعل اخلاقی، فعلی است که انسان آن را به عنوان یک تکلیف از وجود خودش گرفته باشد. اصولاً بشر مکلف به دنیا آمده و تکلیفش در درونش است. قرآن کریم به این وداعی الهی در ذات بشر اشاره داشته است مثلاً در سوره شمس خداوند متعال می‌فرماید: «فالهمما فجورها و تقویهایها» یعنی خداوند به انسان زشتی‌ها و تقویاش را الهام نموده است. و در جای دیگر می‌فرماید «و او حیناً اليهم فعل الخيرات» یعنی ما کار نیک را به آن‌ها وحی نمودیم. اخلاق و صفات، افعال زشت و زیبا اطلاق می‌گردد که در این صورت با پسوند زشت و زیبا یا فضیلت یا ردیلیت همراه است اما گاهی صرفاً در مورد اخلاق و صفات نیک به کار می‌رود مثلاً گفته می‌شود فلان کار اخلاقی یا غیر اخلاقی است، تفاوت کارهای اخلاقی با امور عادی نظیر غذا خوردن این است که قابل ستایش و تحسین هستند.

با توجه به گستره حضور داروسازان و پزشکان در مراکز درمانی و بهداشتی و صنایع داروسازی و مراکز تحقیقاتی و دانشگاه‌های علوم پزشکی بیمارستان‌ها و غیره و نیاز به آگاهی‌های اولیه همکاران محترم از قوانین و مقررات مربوط به امور پزشکی و دارویی و غیره که احساس می‌شود، لذا بر آن شدید مسائل و مشکلات شایع و مبتلا به این گونه موارد که از نظر قانونی و حقوقی حائز اهمیت بوده و درک و آگاهی از آن برای همکاران شاغل در این گونه مراکز مفید و لازم بوده و منجر به افزایش فهم و آگاهی از قوانین و مقررات حقوقی و قانونی و حقوق پزشکی خواهد شد، مطالبی را به صورت سریال و در صفحات جداگانه‌ای به عنوان مشاوره حقوقی درج کنیم و در اوایل سعی خواهد شد که مسائل و مشکلات شایع و عمومی به صورت سؤال و جواب درج گردد.

سؤال: فرق بین اخلاق پزشکی و داروسازی با حقوق پزشکی چیست؟
اخلاق پزشکی و داروسازی همیشه به صورت بافتی‌ای به هم پیوسته با اصول و قوانین پزشکی بوده و چگونگی تأثیر علم پزشک بر بیمار از طریق

وظیفه در این موارد هشدار می‌دهد. در آموزش‌های اسلامی علی‌رغم اعتقاد بر تقدیر الهی نقش اراده انسان نادیده گرفته نمی‌شوند و انسان در مقابل رفتارهای ارادی خود کاملاً مسؤول است. این برداشت در امور پزشکی و دخالت در درمان و بهطور کلی روابط پزشکی و بیمار جلب توجه می‌نماید و به منظور بهبود بیماری و جلوگیری از تشید بیماری یا فوت بیمار مسؤول و ضامن هستند. حضرت علی^(ع) هم‌چنین بر ضامن بودن پزشک بهطور کلی تأکید می‌نماید و دستور می‌دهد که به منظور از بین رفتن ضمانت قبلًا برائت از ضمانت دریافت گردد. انسان در مقابل زیانی که به هر نوع به مردم وارد نماید مسؤول و ضامن است و باید رضایت آن‌ها را جلب کنند. تمامی این دستورات در خدمات پزشکی موقعیت ویژه خود را دارد.

از ضروریات علم پزشکی، آشنایی به مسایل معنوی و روحانی و سعی در تزکیه و تعالی این بعد روحانی در خود و دیگران است. اسلام به معالجه روح و روان‌شناسی بیمار اهتمام زیادی دارد و سعی در معالجه جسم بیمار را در مرتبه دوم قرار داده است. مسؤولیت‌های پزشک و داروساز بسیار زیاد و همه جانبه است. از جمله آن‌ها مسؤولیت وی در برابر خداوند است، استناد و موضوع تعلیم و تعلم وجودان بیمار و جامعه است.

طبابت رسالت الهی و مسؤولیتی شرعی، اخلاقی انسانی و وظیفه‌ای اسلامی است که پزشک پس از سال‌ها مهارت علمی و تهذیب و تقوای نفس با تمام توان و امکانات به آن اقدام می‌نماید و حق تعلل و سستی در انجام رسالت‌ش به علل مختلف مادی ندارد و ترک این رسالت الهی خود جرمی

اخلاق را می‌توان به عنوان یک زیر مجموعه‌ای از فلسفه عملی که در جست‌وجوی درست‌ها یا نادرست‌ها و تبیین خوب و بد در یک مجموعه از رفتارها در یک شرایط مشخص می‌باشد بیان کرد.

پزشک ضمن انجام اعمال پزشکی خود عملاً به کارهایی دست می‌زند که در مورد هر یک آموزش‌های گسترده‌ای را در مکتب اسلام وجود دارد از جمله: عیادت بیمار، کوشش در انجام امور مسلمانان، خوشحال نمودن بیماران و خانواده آنان رفع مشکلات مردم و ایجاد آسایش برای آنان گرامی داشتن مردم، نصیحت و راهنمایی، تحمل رنج در راه انجام وظیفه و خدمت به مردم.

در آموزش‌های اسلامی، عیادت بیمار دارای ارزش و موقعیت ویژه‌ای است. در کتاب‌های فقه اسلامی فصل‌های اختصاصی در مورد مستحب نمودن عیادت بیماران و مکروه بودن ترك عیادت جلب می‌نماید و پاداش خدمت به بیمار نیز در آموزه‌های اسلامی به صورت گسترده‌ای مورد توجه قرار گرفته است. پیامبر اکرم^(ص) می‌فرماید: «هر کس نیازی از نیازهای دنیوی بیماری را برآورد و برای برآوردن نیازهای او آمد و شد نماید تا خداوند حاجت او را برآورد، خداوند برائت از اتفاق و آتش به او عنایت فرماید و هفتاد نیاز از نیازهای دنیوی او را برآورد و همواره در رحمت خدا غوطه‌ور خواهد بود.»

آموزش‌های اسلامی که به منظور ایجاد آرامش و رشد در جامعه و جلوگیری از احتلال در روابط بین فردی وضع شده‌اند بر اساس اصل پاداش و مجازات استوار هستند و نسبت به تخلف از انجام

برخوردار باشد تا در زندگی خود بر دیگران تحمیل نگردد. البته افراط در مسایل اقتصادی پزشک باعث تجاری شدن طبابت می‌شود و آن را از عواطف انسانی و مسؤولیت شرعی تهی نموده است و وسیله‌ای برای مال‌اندوزی می‌گردد. قلمرو اخلاق گستردۀ و قلمرو حقوق بسیار محدود است ضمانت اجرایی هنجارهای حقوقی به اجبار انجام می‌گیرد اما هنجارهای اخلاقی به ندای وجدان است با این حال ارتباط ژرفی بین اخلاق و قانون برقرار است. سخن در شعاع تأثیر اخلاق در حقوق است اخلاق آن است که قانون عمدۀ مقررات خود را بر پایه آن استوار می‌سازد و قانون‌گذار نباید از قواعد اخلاقی غفلت کند بنابراین نظام حقوقی در کنار خود اخلاقی دارد و حقوق هم همانند اخلاق به تربیت انسان‌های نیک توجه دارد و با پیشرفت جوامع حقوق و اخلاق به هم نزدیک‌تر می‌شوند. بیش‌تر قواعد حقوقی، قواعد اخلاقی هم محسوب می‌شوند. برخی از قواعد اخلاقی را قانون به‌طور مطلق در بر نمی‌گیرد اما در برخی موارد خاص آن را شامل می‌گردد مثل راست‌گویی و کمک به دیگران که حقوق «کذب» را مطلقاً منع نکرده است اما در شرایط خاص مثل شهادت و سوگند به دروغ، آن را جرم شمرده است. برخی قوانین حقوقی ممکن است تصور شود که رابطه‌ای با اخلاق ندارند، علت آن است که این مقررات نه نیک تلقی می‌شوند نه بد. بلکه قانون‌گذار آن‌ها را برای از بین نرفتن نظم اجتماعی وضع کرده و چون نتیجه آن‌ها خیر و منفعت عمومی را در بی‌دارد جزو قوانین اخلاقی به حساب می‌آیند.

مسلم است. پزشک چه در مقام تعلم و کسب علم و چه در کرسی استادی و تعلیم باید کرامت و شرافت مقام علم را رعایت نموده، قبل از هر چیز تزکیه و تهذیب نفس را در نظر گرفته و آموخت و آموختن وی و علم به آن برای رضای خدا باشد. پزشک باید متصف به صفات انسانی اسلامی بوده و روح و جان خود را از جهات ظاهری و باطنی به این صفات متعالی زینت بخشد. اهمیت خیرخواهی برای پزشک در حدی است که هر گونه حیله و تزویر و سستی و یا بی‌توجهی و تعلل در حکم خیانت به نفس محترمه محسوب می‌گردد. امید بیمار به پزشک است و زندگی و حیات خود را وابسته به عمل او می‌داند و این پزشک است که باید تمام آلام و دردهای بیمار را پذیرا گشته و مسؤولیت نجات و تسکین دردهای روحی و جسمی اش را با توجه و محبت بسیار زیاد به عهده گیرد. اهم وظایف پزشک نسبت به بیمار عبارت است از مدارا و خوش‌رفتاری با او، اهتمام جدی نسبت به امور بیمار، عدم تمایز بین فقیر و غنی، تمایز بین طبابت و تجارت، توجه به بیمار و جلب اعتماد او ارتقاء توان علمی و کسب مهارت، رعایت امانت رعایت تقوا و چشم‌پوشی از محارم، دقت در اوامر و نواہی به بیمار در حدود احکام الهی، رازداری توصیه به پیشگیری از بیماری‌ها.

پزشک از نظر حقوق در برابر جامعه و حکومت مسؤول است، از جمله تأکید در رابطه با ممانعت و جلوگیری از میادرت ورزیدن به امور پزشکی توسط کسانی که اطلاعات کافی ندارند. پزشک علاوه بر اجر و پاداش اخروی و ثوابی که در مقابل این رسالت الهی دارد باید از حقوق مکفی